సర్కసు డేరా

శ్రీ మధురాంతకం రాజారాం

ఏ పుట్టలో పాము ఉంటాయో, ఏ పుట్టలో ఈసిళ్లుంటాయో యిర్లవాడికి తెలిసినట్టు మరొకరికి తెలియదు. భుజాన మోపెడు ఈతపుల్లలతోనూ, చేతనీళ్ల దుత్తతోనూ యిర్లవాడొకడు మీకు పల్లె పట్టుల్లో ఎదురైతే, అతగాడెక్కడెక్కడో పుట్ట మూసి ఈసిళ్లు పట్టబోతున్నాడన్నమాట! కీటక సంహారకాండలో నాందీ వాచకంగా అతడు పుట్టలో ముఖ్య రంధ్రాన్ని మాత్రం మినహాయించి, మిగిలినవాటిని మూసేస్తాడు. ఆ తరువాత చిక్కగా నీళ్లు చిలకరిస్తాడు. రంధ్రానికి చేరువగా ఒక దీగుకు అమర్చి అందులో దివ్వె వెలిగిస్తాడు. ఎండుమట్టిపైన చల్లటినీళ్ళుపడ్డంతో నీటిఆవిరి పైకెగిరి, పుట్టలోపలి కీటకాలకు వాన కురుస్తున్నట్టో, లేక కురిసి వెలిసినట్టో భ్రమ కలుగుతుంది. బారులుబారులుగా అవి పైకొస్తాయి. వచ్చీరాగానే మృత్యుదేవత క్రూర దంష్ట్రిలాంటి దీపశిఖ వాటిని ఆహ్వానిస్తుంది. అవి మొదట రెక్కలు రాల్చుకుంటాయి. తరువాత యిర్లవాడికి మరునాటి ఎరగా మారిపోతూ కుప్పగా కూలిపోతాయి.

పూర్తిగా గాకపోయినా, కొంతవరకూ ఈ 'పుట్ట మూత'తో పోలికలున్న సంఘటన ఒకటి పట్టణంలో జరిగింది.

ఏడుగంటల కల్లా భోజనాలు ముగించి, జంబుచాపలు పరచుకోడం తరువాయిగా దీపాలు ఆర్పేసి, వెచ్చగా వక్కాకు నములుతూ అరుగులపైన కూర్చున్న పల్లెటూళ్ళవాళ్ళకు ఆకాశంలో ఓ కాంతిపుంజం కనిపించింది. అది అచ్చంగా కాంతిపుంజం కూడా కాదు. భువినుండి దివికి ఏటవాలుగా ప్రసరిస్తున్న వెలుగుబాట. 'ఎన్నడూ లేంది, ఏనాడూ వినంది, ఏమిటీవిడ్డూరం' అని ఒకవైపున జానపదులు వెరగుపడిపోతున్నారు, మరొకవైపున ఆ వెలుగు వినువీధిలో నాలుగైదుసార్లు వలయాలుతిరిగి, అంతటితో తన పని తీరిపోయినట్టు అంతర్ధానమైపోయింది.

మెరుపూ, ఉరుమూ ఒకేసారి ఉద్భవించినప్పటికీ శబ్దవేగంకన్నా కాంతివేగం ఎక్కువ గనుక మెరుపు ముందుగా కనిపిస్తుందని చెబుతుంది, విజ్ఞానశాస్త్రం. ఇక్కడగూడా సరిగ్గా అలాగే జరిగింది. రాత్రి ఎనిమిదిగంటలు, ఆ ప్రాంతంలో వెలుగు కనిపించింది. పట్టణంనుంచీ దశదిశలకూ విస్తరిల్లుతున్న రహదారుల వెంబడీ బయల్దేరిన బస్సులతోబాటు ఆ వార్త మరునాటి వుదయానికల్లా పల్లెసీమల్లోకి ప్రాకివచ్చేసింది.

ఏమా వార్త? ఎందుకా వెలుగు?

'సర్కసొచ్చిందట బాబూ! సర్కసొచ్చింది' ఏనోట విన్నా యిదే మాట వినిపించింది.

ఆ వచ్చిన సర్కసు ఎలా వచ్చింది?

'భట సంఘంబులతో, రథావళులతో, భద్రేభయూథంబుతో పటువేగాన్విత ఘోటకవ్రజముతో'—ఒక్కమాటలో చెప్పాలంటే కటుసంరంభముతో పెళ్ళికి తరలిన శిశుపాలుడిలా వచ్చింది. కానైతే ఒక చిన్న తేడా! శిశుపాలుడు విదర్భతనయను చేగొనడానికి వచ్చాడు. సర్కసు జేబులు దోచుకోడానికి వచ్చింది.

ఆ మాయదారి సర్కసువాడి 'బిస' ఎలాంటిదోగానీ వాడు వెలిగించిన దీపం తాలూకు కాంతి గగనమండలానికే ప్రసరించింది. అక్కడ ఊరుకుందా? ఊఁహు, వలయాలు తిరిగింది. పట్టణానికి మూడామడలదూరంలో వున్నవాడు 'అబ్బ, ఏమిటీ చోద్యం' అని ఓ వైపున విస్తుపోతూనే వున్నాడు. ఇంతలో పదామడల దూరంలో వున్న పెద్ద మనిషి ఒకతను అతడితో కలిసి 'ఓరి నీ ఆశ్చర్యం చట్టుబండలుగానూ! ఆ వెలుతురు మావూరికే కనిపించిందయ్యా' అన్నాడు. ఇంకేముంది! ఆఁ ఆఁ అంటూ మూడామడల్లో నివసిస్తున్న మానవసామాన్యుడు ఆశ్చర్యాతిరేకంతో నోరు తెరిచేశాడు.

అంటే ఏమన్నమాట? ఆ దీపకాంతి ప్రసరించినంత మేరకూ సర్కసువాడు తనవలను విసరగలిగాడన్నమాట, తన కబంధహస్తాలను చాచగలిగాడన్నమాట!

అంతటితో ఏమయింది? పెద్ద పెద్ద బొమ్మ లంటించుకున్న మేదరతడికలతోనూ, మెగాఫోనుతోనూ, సినిమాపాటల గ్రామఫోను సంగీతంతోనూ ఓ మోటారువాను శరవేగంతో పరతెంచి వచ్చి పల్లె పల్లెకూ గుప్పెడు కరపత్రాలు పంచింది. ఒక్కొక్కటీ మూరెడు పొడుగు కరపత్రం! పదహారు ఏనుగులు, యిరవైయేడు గుర్రాలు, ఏడు ఒంటెలు, నాలుగు పులులు, రెండు సింహాలు, ఒక భల్లూకం అని జాబితాను పేర్కొని, అంతటితో జంతువర్గను ముగించడానికి సంకోచిస్తూ, భగవత్సృష్టిలోని వైవిధ్యాన్ని నొక్కి చెప్పడానికి కాబోలు 'నాలుగువందలమంది మనుషులు' అని ఉదహరించడం జరిగింది. తరువాత ప్రదర్శనంలోని వివిధాంశాలను ఏకరువు పెట్టి చిటచివర 'ఆలసించిన ఆశాభంగం, నేడే చూడండి' అన్న హెచ్చరికతో కరపత్రం పూర్తయింది.

ఆ సర్కసు వాడెవడోగానీ, వాడు శబ్దతత్వాన్నికూడా క్షుణ్ణంగా ఆకళించుకున్న ధీమంతుడిలా వున్నాడు! 'నేడే చూడండి' అంటూ అతడు దేశంపైకి విసిరిన పదాలజంట, అదొక పంచాక్షరీ మంత్రంలా యింటింటా నినదించింది. కుటుంబ సమేతంగా ఆఫీసరుగారూ నేడే చూడాలి. ఇంటిల్లిపాదీ వెంటరాగా హెడ్‌గుమాస్తాగారూ నేడే చూడాలి. బంధు మిత్రులు యావన్మందితో ముప్పైమైళ్ళలో వున్న పెంటపాడు మునసబుగారూ నేడే చూడాలి. ఒకరేమిటి, తలారిరాముడు, దేవళంపూజారి ఆచారి, బడి

పంతులు పాపారావు, దాసరి ఓబిలేసు, దోసెలంగడి తులసమ్మ— అందరూ నేడే చూడాలి. మంత్రశక్తికిలోనై మతి పోగొట్టుకున్న సర్పకులం జనమేజయుడి యాగశాలకు యిలా పరతెంచివుండాలి. 'నేడే చూడాలి' అన్న మానవుడి ఈప్సితాన్ని తొలగదోసుకుని అప్పటికే చింతపండు బస్తాల్లా తయారైవున్న బస్సులు వడివడిగా పారిపోయాయి. బాటప్రక్కన చేతులు చాచి రెక్కమాన్లకు మల్లే నిలబడివున్న గ్రామీణ ప్రజలకు 'రైట్, రైట్' అన్న కండక్టరు కేకలుమాత్రం వినిపించాయి. కానీ యింత మాత్రానికే నిరుత్సాహపడిపోయేదిగాదు ప్రజానీకం! వాళ్లు మూలనున్న బండను పైకి దీశారు. ఇరుసులకు కందెన వేసి, ఎడ్లను పూన్చారు. ఆడవాళ్ళు పులుసన్నంతో, పెరుగన్నంతో తబిళ్లు నింపారు. పెళ్ళికి వెళ్తున్నట్టు, తిరణాలకు సాగుతున్నట్లు బండ్లు నగరంవైపు కదిలాయి.

చేసినపాపం చెబితే పోతుందంటారు, ఇలా సర్కసుకు వెళ్ళి పటణంలో దిగబడిపోయిన అసంఖ్యాక ప్రజాసమూహంలో నేనూ ఒక్కణ్ణి!

రాత్రి తొమ్మిదిగంటలవేళ. ఇదివరకే ఓసారి సర్కసుకు వెళ్ళి, ఆ జనాలరద్దీలో నలిగి నానా అవస్థలుపడిన ఒకానొక పెద్దమనిషి (సుప్రసిద్ధ చారిత్రిక ప్రదేశాల్లోని 'గైడ్' హోదాతో నే అనుకోండి) టిక్కెట్లుతీయడం చాలా కష్టమని చెప్పినందువల్ల కాస్త త్వరగా బయల్దేరవలసి వచ్చింది. తిరణాళ్ళు, పరసలూ, పెళ్ళిసంబరాలు మొదలైనవాటికి పిలవకపోయినా వచ్చి పరామర్శించి పోయే అతిథి వానదేవుడు. ఆయన ఏడు ఏడున్నరకల్లా వచ్చి రెండు చుక్కల వర్షం కుమ్మరించిపోయాడు. పగటిపూట దుమ్ములేచిన రోడ్డు వానతాకిడికి బురదైపోయింది. బురదరోడ్డుపైన కనుచూపానినంతవరకూ మనుషులు విసవిస నడచిపోతున్నారు. సాయంత్రంవరకూ కాసిన ఎండ, ఆ తరువాత కురిసినవాన, ఇప్పుడిలా తండోపతండాలుగా సాగిపోతున్న మానవులు — ఈ మూడు దృశ్యాలనూ సమన్వయించుకున్నటయితే ఎవరికైనా ఒక సృష్టి రహస్యం తేటతెల్లం గాకపోదు. తమను తామే పాలించుకోడానికనీ, పరిసరాల్ని పరిశుభ్రంగా వుంచుకోడానికనీ దానికనీ దీనికనీ మానవుడు ఏవో వ్యవస్థలు నిర్మించుకుంటున్నాడు గానీ, అడవిపక్షులకు ఆహారమివ్వగలిగిన భగవంతుడు ఈ పనులు కాస్త చేసిపెటలేకపోడు. ఎండకాసింది. రోడ్లపైన దుమ్ములేచింది. వానకురిసింది. బురదయింది. సర్కసు ప్రేక్షకులు నడుస్తున్నారు. ఇక రోడ్డురోలరుతో అగత్యమెక్కడిది!

సెలయేళ్ళు వాగుల్లోపడి, నాలుగువంకల్లో కలసి, వంకలు నదుల్లోకి ప్రవహించి, ఆ నదులు సముద్రంతో సంగమిస్తున్నాయి. గమ్యస్థానం సమీపమౌతున్నకొద్దీ నా మనసులో సముద్రం మెదిలింది. అక్కడ నీరు. ఇక్కడ మనుషులు. అక్కడ అర్థమూ, పర్థమూ లేని అలలహోరు. ఇక్కడ శ్రావ్యమూ, సహ్యముకాని మాటల ప్రోత.

ఆ డేరా చాలా పెద్దది. డేరాచుట్టూ సాధు జంతువుల పాకలకు, క్రూరజంతువుల బోన్లకు, మానవుల గుడారాలకు ఓపినంత జాగా ఆక్రమించుకోబడింది. చుట్టూరా పది పన్నెండడుగుల ఎత్తున్న డబ్బారేకుల ప్రాకారం. ప్రాకారాని కేవల ఒకటి ఒకటిన్నర ఫర్లాంగు పొడుగునా యిసుకవేస్తే క్రిందరాలని జనస్తోమం. ఈ అన్నింటికీ వెనుక సోడాకిళ్ళీలకొట్లు, టీ, కాఫీ బంకులు. గారెలు బూరెలు అమ్మే అంగళ్ళు. రోడ్డునుంచీ చీలి జనంలో కలిసి తడితడిగా వున్న పచ్చికపైన బురదమెత్తుకున్న పాదాలతో మెల్లగా త్రోవజేసుకుని ముందుకు నడవసాగాను. చల్లచల్లగా వీస్తున్న చలిగాలి స్పర్శకు ముఖం జిల్లుమంటోంది. కర్త, కర్మ, క్రియలతో వివరించి చెప్పడానికి వీలిచ్చే అలజడి కాదది! మూగసినిమాల కాలంలో క్లయిమాక్సు ఘట్టం వచ్చినప్పుడు కథకుడు "అదిగో వచ్చాడు. కత్తి తీసుకున్నాడు. కదిలాడు ముందుకు విరోధి. దూకాడు పైకి" అంటూ పొడిపొడిగా మాటలు ఉచ్చరించేవాడు. ఇక్కడా అంతకంటే గత్యంతరం లేదు. సిగరెట్టు పొగ బీడీ కంపు. షోకేళా మనిషి సెంటు గమగమ. పల్లెటూరి ముత్తయిదువ కొప్పులో ముడుచుకున్న మొగిలిరేకుల సుగంధలహరి. కళ్ళకు మిరుమిట్లుగొలిపే దీపాలు. చలికి ముడుచుకపోతున్న ముఖాలు. నవ్వులు. కేరింతలు. ఛీత్కారాలు. వికటాట్టహాసాలు. అది కళ్ళకు కనిపించిన దృశ్యమే! కానీ ఒకసారి పడుకుని నిద్రపోయి లేచినతర్వాత అది 'కలా, నిజమా' అన్న విభ్రాంతికి ఆస్కారమిచ్చే దృశ్యం!

ఇంతలో ఒక ముఖ్యవిషయం జ్ఞప్తికివచ్చింది. మొదటి ఆట గూడా విడిచిపెటేసటున్నారు. నా కిప్పుడు టికెట్టుకావాలి. ఏది లేకపోతే డేరాలోపలికి ప్రవేశం సాధ్యంకాదో, ఆ టికెట్టు కావాలి. ఎక్కడ దొరుకుతుందా టికెట్టు? ఎవరినో అడిగాను. 'ఆ చివర' అంటూ ఆయన చేయివూపాడు. తీరా అక్కడికి వెళ్లిన తర్వాత 'అబ్బే ఇక్కడ కాదండీ! ఆ చివర' అన్నారు. వెళ్ళినంత దూరం తిరిగి వచ్చి, ఇంకా ముందుకు వెళ్ళాను. నిజమే! అక్కడ టికెట్లు యిస్తున్నారు. టికెట్లిస్తున్న కిటికీలకూ, నాకూ మధ్యదూరం యిరవై గజాలకు తక్కువుండదు. ఈ యిరవైగజాల మేరలో సింహబలులూ, వృకోదరులూ, గామాలు, కోడి రామ్మూర్తులూ అంగుళం సందు లేకుండా నిలబడిపోయి 'బలంవుంటేనే బ్రతుకు' అన్న పరమసత్యాన్ని చూపరులకు తెలివిడిచేస్తున్నారు... నే నిప్పుడేం చేయాలి?

చేతులు కట్టుకుని ఒడ్డున నిలబడితే తరంగ హస్తాలతో ముత్యాలు మోసితెచ్చి, కడలి మనకు పాదపూజచేయదు. ముత్యాలు పొందగోరితే సముద్రంలో దూకవలసిందే! తప్పదు. కానీ తిమింగలాలు ఎదురైతే? గ్రుక్క తిరక్కపోతే? ముత్తెపుచిప్ప చేతికి దొరికిన తర్వాత పైకిరావడానికి ఓపరికం లేకపోతే? అవును. అపాయమే మరి! చనిపోవడానికి ముందుగా ఒక సాహసకార్యం చేయగలిగితే చాలునన్న మహదాశయంకాదు నాది! మంచికో చెడ్డకో ఈ లోకంలో పుట్టడమంటూ జరిగినతర్వాత, బ్రతుకుపైన తీపికలిగివుండడం నేరం కాబోదు. ఐతే నాకు టికెటు దొరకదు. కానీ నాకు టికెట్టుకావాలి! ఏం చేయాలి? నే నిప్పుడేంచేయాలి?

సరిగ్గా ఈ సందిగ్ధావస్థలో నాకు ఆపద్బాంధవుడిలా కనిపించాడు నాగులు!

అప్పుడు నాగులు డబ్బారేకుపైన ఒంటికాలితో నిలబడి, ప్రాకారానికి వూతగానాటివున్న కొయ్యను ఎడమచేతితో పట్టుకుని

అల బాగా క్రిందికివంగి పడిపోతూ కిటికీలోనుంచి టికెట్లు తీయడానికి ఉద్యుక్తుడౌతున్నాడు!

"ఇదిగో నాగులూ! నాకూ ఒక టికెట్టు" అని అరిచాను.

నాగులుకు నామాటలు వినిపించివుండవు. అతడు వినిపించుకొనగల పరిస్థితిలోగూడా లేడు. పట్టుదప్పితే అతడు తలక్రిందులై కూలిపోతాడు. అడ్డంగా మనుషులున్నారు గనుక ప్రమాదానికి అవకాశం లేనిమాట నిజమే! కానీ అంతఎత్తునుంచీ పైనబడితే ఈ మానవులతిణ్ణి రెక్కలు రెక్కలుగా, ఈకలు ఈకలుగా జేయరని ఏం నమ్మకం?

వినా యింకోకసారి ప్రయత్నించిచూచాను. ఈసారి నాగులు తల పైకిలేపి "ఉండవయ్యా నువ్వు మరీనూ!" అని విసుక్కున్నాడు.

టికెట్టు కొనుక్కోలేని అశక్తుణ్ణి, నేను ప్రాధేయపడనూ పడవచ్చు. శూన్యంలో శీర్షాసనంలాంటి ఆ దురవస్థలో నాగులు విసుక్కోనూవచ్చు. కానీ విశేషమేమిటంటే ఈ సంఘటనలో అసందర్భమేం గోచరించిందోగానీ నా ప్రక్కన నిల్చున్న పెద్దమనిషి ముఖం ఓరగా తిప్పుకుని చల్లగా నవ్వేశాడు.

దెబ్బతిన్నట్టు నేనతడి వైపు తిరిగాను.

"అహాఁ మరేమీ అనుకోకండి సార్! మీరతణ్ణి అడగడం ఎలావుందంటే..." అంటూ రాగంతీసి "నే రంగమెళ్ళి పోతానే నారాయణమ్మా అన్నాడు నాయుడుబావ. అందుకు నారాయణమ్మ ఏమంది? నువు పోతే పోయేవు గాని నాయుడుబావా, నాకు పోగులు జత తెచ్చిపెట్టు అంది" అని అతడు తన ఉపాఖ్యానాన్ని ముగించాడు.

నాకు తల కొట్టివేసినట్టయింది. ఎదుటివాడి స్థితిగతులను గమనించకుండా ఎవడికివాడు వాడి దృక్పథాన్ని అనుసరించే ఆలోచించి, అందుకు తగ్గట్టుగా ప్రవర్తించడంవల్ల నలుగురిలో అవహేళనకు లోనుగావలసివస్తుంది. ఈరోజు వుదయం ఎవరిముఖం చూచి లేచానో గానీ నే నిలాటి హేళనకు గురికావడానికి ఇది మొదటిసారిగాదు. రెండోసారి. ఇందులో మరొక చిత్రం వుంది. రెండుసార్లూ నేనే నాగులువల్లనే అవహేళనపాలయ్యాను.

అవసరాన్నిబట్టి ఉదయం ఏడుగంటలనుంచీ రోడ్డులో చింతచెట్టుక్రింద పడిగాపులు పడినతర్వాత మధ్యాహ్నం మూడుగంటలకు ఓ బస్సులో తావు దొరికింది. ఆ బస్సు బండరోకలిలా పెనుమూరి కనుమప్రాకి, కర్ణుడి రథంలా కలువకుంట ఏటిలో కూరుకపోయి, 'ఊఁహూ, యింక లేదు. ఆగిపోయాననుకుంటూనే' అని మైలుకు ఒకటి రెండుసార్లు మొండికేసి, ఆఖరుకు ఎలాగోలాగ ఒల్లీ ఒల్లని కాపురానికి వచ్చిన కొత్తకోడలిలా అయిదు, అయిదున్నరకు బస్‌స్టాండు చేరుకుంది. పల్లెటూరినుంచీ పట్నానికి వచ్చి బంధువుల యింట్లో ఒకటిరెండు రోజులు మకాంవేయదలచుకున్న మానవుడు రిక్తహస్తాలతో బస్సెక్కడం అవివేకమన్న విషయంపట్ల నాకు గాఢమైన నమ్మకం వుంది. కపిత్థజంబూఫలాల్ని సమర్పించుకుంటే ఉమాసుతుడు శోక వినాశకారకుడైనట్టే, చెరకుముక్కలు, వేరుశెనగకాయలు, తాటిముంజల్లాంటి చిరుతిండ్లతో పట్టణంలో బంధువుల యింట కాలుమోపితే ఆ అతిథికి తీయటి మర్యాదలూ, హాయిగొలిపే మన్ననలూ నిస్సంశయంగా లభ్యమౌతాయి. బస్సుస్టాండు చేరువకు గానె నేను కూలీకోసం నలువైపులా కలయజూచాను. ఇంతలో ఎక్కడున్నాడో ఏమిటో నాగులు బస్సు యింకా పరుగెడుతూ వుండగానే ఫుట్‌బోర్డుపైన దూకి "లగేజ్ సార్, లగేజ్" అని కేక వేశాడు.

బస్ టాపుమీద రెండు మూట లున్నాయని చెప్పాను. నాగులు నిచ్చెన పట్టుకుని పై కెక్కసాగాడు.

బస్ స్టాండులో దిగినప్పుడల్లా నాకు మొటమొదట కనిపించే వ్యక్తి నాగులు. ప్రతిరోజూ నాలాంటివాళ్ళను లెక్కలేనంత మందిని చూస్తుంటాడు గనుక అతడికి నేనెవరినో తెలిసివుండదు. కానీ నాకు నాగుల్ని గురించి బాగా తెలుసు. ఈ శరీరం పరోపకారార్థమేనన్న ఆర్యోక్తిని అతిశిరాలా నమ్మినవాడిలా అతడు మారుమాటాడకుండా లగేజిని తలపై కెత్తుకుంటాడు. అతడితో గొడవ ప్రారంభమయ్యేదల్లా మోత యింటికి చేరినతర్వాత!

సమయానికి బంధువు ఇంట్లో లేడు. గృహిణి ఎదురుగావచ్చి ప్రఫుల్లవదనంతో స్వాగత మిచ్చింది. నేను జేబులో చేయి వేశాను. చిల్లరడబ్బులు లేవు. ఓ పదిరూపాయల కాగితం పైకి వచ్చింది.

"నోటుందిగానీ చిల్లర లేదే!" అన్నాను.

"నన్ను చేతిలోవుంటే నెయ్యికేం కొదవసార్! కాసేపట్లో తీసుకరానూ!" అంటూ నాగులు నేనింకా అంగీకార అనంగీకారాల మధ్య వూగిసలాడుతుండగానే నా చేతిలోనుంచీ నోటు తీసుకుని రివ్వున బయటికి వెళ్ళిపోయాడు.

"కూచోండన్నయ్యా! కాఫీ తెస్తాను" అంటూ గృహిణి లోపలికి వెళ్ళింది.

అయిదునిమిషాలకల్లా కాఫీ రానేవచ్చింది. ఒక్కొక్కటే ఒక్కొక్క జాములా మళ్ళీ అయిదు నిమిషాలు గడిచిపోయాయి. నాగులుమాత్రం పత్తా లేడు!

ఒకటిగాదు, రెండుగాదు, పదిరూపాయలనోటు!

ఖాళీగ్లాసు తీసుకపోవడానికి వచ్చిన యింటి యిల్లాలు "అదేమిటన్నయ్యా! అలా దిగులుపడి కూర్చున్నారు" అని ప్రశ్నించింది.

"అది కాదమ్మా! పదిరూపాయలనోటు..."అంటూ వివరించాను.

"అయ్యో రామ! ఇదేం వెర్రిబాగుల తనమమ్మా! గాలిలో దీపంపెట్టి దేవుడా నీ మహిమ అని కూర్చుంటారా? వెళ్ళండి, వెళ్ళండి. క్షణం తామసిస్తే డబ్బు మనదిగాదు" అంటూ ఆమె నన్ను వీధిలోకి తరిమింది.

అక్కడికి బజారు కూతవేటు దూరంలోవుంది. 'ఫలానా వ్యక్తిణ్ణి చూచారా' అంటూ ప్రతి అంగడిలోనూ వాకబుచేశాను. నాప్రశ్నకు జవాబు చెప్పడంకన్నా నేనెందుకతణ్ణి అన్వేషిస్తున్నానన్నవిషయం వాళ్ళకు కావలసివచ్చింది. చివరకు నడి బజారులో నలుగురూ ప్రోగై అసలు కథేమిటని నన్ను నిలబెట్టి అడిగేశారు. జరిగినసంగతి తూచా తప్పకుండా వివరించుకున్నాను.

నాగులుపైన నగరవాసులకుకూడా ఏమంత నమ్మకం లేదన్న విషయం నాకప్పుడు వ్యక్తమైంది.

"ఓహో వాడా; వాడు నాగులు! ఎంతకైనా తగును!"

"బస్‌స్టాండు కుర్రాడిచేతికి డబ్బివ్వడమే! అంతకన్నా ఏట్లో పారేయడం నయం కాదూ!"

"ఏనా యివి మనిషిని మనిషి నమ్మగలిగే రోజు లటండీ?"

వాళ్ళ అభిప్రాయాలు నాకూ, నా పదిరూపాయలనోటుకూ మధ్య ఓ అగాధాన్ని సృష్టించివేశాయి.

కానీ అంతలో ఒక అద్భుతం జరిగింది. ఏ అంగడిలోనుంచీ బయటపడ్డాడో గానీ. వున్నట్టుండి నాగులు నా ఎదుట ప్రత్యక్షమై గుప్పెడు చిల్లర నాదోసిట్లో పోసేశాడు.

అంతవరకూ నేను నాగుల్ని నమ్మడం చాలా పొరబాటన్న అభిప్రాయాన్ని ఏకగ్రీవంగా వెలిబుచ్చిన వాళ్లందరూ క్షణంలో వూసర వెల్లకిమల్లే రంగులు మార్చేసుకున్నారు.

"ఈమాత్రాని కింత రాద్ధాంతమా!"

"పదిరూపాపాయలనోటును చూస్తారుగాని మనిషిని చూడరే!"

వీళ్ళకు నాగులు ఋజుప్రవర్తనపైన్నే గాదు, నా పెద్దమనిషి తనం మీద గూడా నమ్మకం లేదనిపించింది. మాటల తూపులకు తిట్టుకోలేక దూరంగా వచ్చేశాను.

నాలుగైదు గంటల క్రితం జరిగిన అగాధను పురశ్చరణ చేసుకుంటూ నేను విగ్రహంలా నిల్చున్నాను. చుట్టూరా సాగుతున్న అలజడిలో హఠాత్తుగా స్థాయి హెచ్చింది.

"పడిపోయింది. పడిపోయింది" అని ఒక్కుమ్మడిగా పది పది హేనుమంది అరిచేశారు.

పడిపోనున్నది నాగులు పట్టుకొన్న కొయ్య. అది పూర్తిగా వుండడంపోయి, దాన్ని నాగులే కదలకుండా ఈవలికీడ్చి తటుకో వలసివచ్చింది. కొయ్య వాలిపోతే నాగులు భూపతనం గాక తప్పదు. అతడిపైన డబ్బారేకులు. రేకులపైన మనుషులు. అమాంతంగా కళ్లు మూసి తెరిచేలోగా నుగ్గునూచం అయిపోవడానికి రంగం సిద్ధం చేసుకుంటున్నాడా ఈ నాగులు!

వెంట్రుకవాసిలో ప్రమాదం తప్పింది. చట్నీ అయిపోవలసిన నాగులు మరు నిమిషంలో గుంపులో జొరబడి కేకలుపెట్టసాగాడు. "కుర్చీ టికెట్టు! రెండు రూపాయలుసార్, రెండు రూపాయలు!"

ఒక రూపాయటికెట్టు రెండు రూపాయలే! ఓరీ వీడి అసాధ్యంకూలా! కన్ను అలా వుండగానే కనుపాపను దోచేయడమంటే యిదేనేమో!"

నే నింకా ఆశ్చర్యంనుంచి కోలుకోనేలేదు. బహుశా ఒకటి రెండు నిమిషాలు గడచివుంటాయి. ఆ పాటికే నాగులు పాటలో శ్రుతి మారిపోయింది.

"ఏడుటికెట్లు అమ్ముడుబోయాయి సార్! ఇంక అయిదు మాత్రమే వున్నాయి. ఒకటిమ్ముప్పావలాసార్! ఒకటిమ్ముప్పావలా!"

ఐతే ఈ నాగులు మానవుడిలోని తొందరపాటుకూ ఓర్పుకూ పోటీపెడుతున్నాడన్నమాట! నామట్టుకు నేను మరికొంత సేపు నాలోని ఓర్పునే సమర్థింపదలచుకున్నాను.

"ఎవరికెక్కావాలండీ? మీకండి? మీకు? ఒకటిమ్ముప్పావలా సార్..."ఎవడినంటే వాడిని తాకి 'అవుట్' చెయనుంకిస్తున్న చెకుగుడు ఆటగాడిలా నాగులు గుంపులో చెడతిరిగేశాడు. ఈ కేటుగూడా ఏమంత ఆకాజనకంగా కనిపించలేదేమో, వెంటనే ప్లేటుమార్చేశాడు. "ఆఖరు బేరం సార్! ఇంకమూడు టికెట్లు మాత్రమే వున్నాయి. ఒకటిన్నర రూపాయసార్, ఒకటిన్నర రూపాయ్"!

వెర్రి వెయ్యి రకాలు. అందులో వేలం వెర్రిది అగ్రతాంబూలం. మానవుల్లోని ఆత్రగొట్టుతనాన్ని, పోటీపడే మన స్తత్వాన్నీ ఆధారంగా వుంచుకుని అసామికి డబ్బుదోచిపెట్టే వ్యాపార తంత్రాల్లో మొదట వేలంపాట పేరు చెప్పి ఆ తిరువాత మరొకదానిపేరు చెప్పాలి. వేలం పాటలో మొదట కేక పలికిన వస్తువు మనం చూస్తూ చూస్తూ వుండగానే తన విలువను మాడదాకా పెంచుకుంటుంది. మశకంలాంటి మూల్యం వామనుడి విశ్వరూపంలా నిమిష నిమిషానికీ విజృంభించి ఏనుగంతగా పరిణమించడం చాలా ఆశ్చర్యకరమైన విషయం. గణితశాస్త్రపరిభాషలో ఇది అనులోమ నిష్పత్తి - మరి నాగులు వ్యాపారతతంగ మంతా యిందుకు విరుద్ధంగా వుంది. అతనికున్న అవకాశం అయిదు నిమిషాలు. లేదంటే పది నిమిషాలు. ఈ వ్యవధిలో నిమిష నిమిషానికీ అతడి చేతిలోని వస్తువు ధర క్షీణించి పోతోంది. కాలగతికీ మూల్యానికీ యిక్కడున్నది విలోమ నిష్పత్తి! అవునుమరి. ఒక్క వ్యాపారంలోనే ఏమిటి, ఈ వ్యాపారాలూ విద్యలూ, భోగాలు భాగ్యాలూ నాటకాలూ బూటకాలు దేనికైతే అవసరమౌతున్నాయో ఆ బ్రతుకే రెండు విధాలుగా ప్రస్తరిల్లిపోతున్నది. ఒకటి, ప్రవాహ గతిననుసరించి అక్రమంగా అదొక వినోదంలాగా పడవ నడపడం. రెండు, చేతులబలంతో, అంతకంతకూ తరిగిపోతున్న శరీర దారుఢ్యంతో ఏటికెదురీదడం!

"ఒకటెం పావలా!" అన్నాడు నాగులు.

నాగులకు అదనంగా నాలుగణాలు ముట్టజెప్పుకోడం నాకు నష్టమనిపించలేదు. కత్తివాదరలాంటి ఆ డబ్బారేకు పైన అరగంట సేపు నిల్చున్నందుకే అతడికి అర్ధరూపాయి యిచ్చుకోవచ్చు.

ఒకటెంపావలా యిచ్చి టికెట్టు కొనుక్కుని నేను నేరుగా డేరాలోపలికి వెళ్ళిపోయాను.

డేరాకప్పులో క్రిందినుంచీ పైదాకా వ్యాపించివున్న సందుల్లోనుంచీ ఆకాశం కనిపిస్తున్నది. డేరాలో విద్యుద్దీపాలకు మల్లే అక్కడ తారకలు మెరుస్తున్నాయి. ఆ మెరుస్తున్న తారకలతో వినీలాకాశం ఆశాంతాలవరకూ వ్యాపించివున్న పెద్దడేరాలా తోచింది. ఈ డేరాఎదుట మానవుడు పిపీలకంతో సరిపోల్చదగిన వాడే కావచ్చు. కానీ ఆ డేరాఎదుట ఈ డేరా? అది సముద్రమైతే యిది జలకణంగూడా కాదు. ఐతే గియితే ఆ జలకణంలో సహస్రాంశం.

ప్రదర్శన ప్రారంభాన్ని సూచిస్తూ గంట్ర మోగింది. నాగరికరాలైనతర్వాత గానకళాధిదేవత కైసేసి కొన్న విదేశీ ఆభరణాల లాంటి వివిధ జంత్రసామగ్రి బాండువాయిద్యం పేరిట గొల్లున

ప్రోగింది. సంగీతాన్ని కర్ణపేయంగావుందనీ, ఆపాతమధురంగా వుందనీ ప్రస్తుతించడం సాంప్రదాయం. ఆ సాంప్రదాయ చాదస్తపు పప్పులిక్కడ వుడకవు. ఒకేరకమైన కాకీట్రౌజర్లు, చొక్కాలు, తలపైన నీలిరంగు టోపీలు ధరించి వేదికపైన శిల్ప మూర్తులకు మల్లే కొలువైన వాయిద్యగాళ్ళు తళతళ మెరుస్తున్న చిత్రవిచిత్ర సాధనాలపైన సారించిన సంగీతం కళకళలాడుతూ కన్నులపండువగా ఒప్పారింది.

చుట్టపు చూపుగా వచ్చిన సాటిరాజుఎదుట మర్యాదకోసం జరిగే చతురంగ బలప్రదర్శనంలా ఏనుగలు, ఒంటెలు, గుర్రాలు మెల్ల మెల్లగా ఠీవివెలయించుకుంటూ వచ్చి రంగస్థనానికి ప్రదక్షిణం తిరిగి మళ్ళీ లోపలికి వెళ్ళిపోయాయి. అంతలో చిట్టచివరి ఏనుగు గున్నకు మానవరూపం సిద్ధించిందని భ్రమించడానికి వీలుగా ఓ మహాకాయుడు రంగంపైన ప్రత్యక్షమయ్యాడు. అతడు అంగ సౌభాగ్యంలో సమస్తలోకాన్నీ సవాలుచేస్తున్నట్టు భుజాస్ఫాలనం చేశాడు. ఐదుగురు మనుషులు ఒక్కసారిగా చేతులుకలిపినా పైకి లేవని యినుపగదను సునాయాసంగా గాలిలో గిరగిర త్రిప్పాడు. అతడి రొమ్ముకు పలక ఆనించి, పలకపైన ఏనుగు నెక్కించిన దృశ్యం, ఆ ఏనుగలా నిల్చున్నంతసేపూ ప్రేక్షకుల గుండెలపైన పనిచేసింది.

ప్రేక్షకుల మనోవీధిలో ఆ మహాకాయుడి ముద్ర యింకా చెరిగిపోనేలేదు. అంతలో ఓ యిరువదేళ్ళ యువతి పరుగే నడకగా వచ్చి నృత్యానికి సిద్ధమౌతున్న రాజనర్తకిలా సభాసదులకు నమస్కరించింది. రచనల్లో శారీరక సౌందర్యాన్ని పెద్దగాచేసి చెప్పడం ఈనాటి ఔచిత్యంగాదు. కానీ అందుకని కూర్చుని కథో, కావ్యమో వ్రాయదలచుకున్నప్పుడు పనిగట్టుకుని ఔచిత్యాన్ని పోషించడం జరుగుతుంది. ఆలోచనకు తెరపియివ్వకుండా అనుభూతే మానసాకాశమంతా క్రమ్ముకున్నప్పుడు నియమాలు నిలవవు. ఆ స్థితిలో ఎవరికైనా మైమరపు కలుగుతుంది. ఆ మైమరపునుంచీ బయటపడడం వారి వారి చిత్తసంస్కారాన్ని అనుసరించి ఒక చోట త్వరగానూ, మరొకచోట ఆలస్యంగానూ జరుగుతుంది. నేను డేరా అంతటా కలయజూచేసరికి కొందరప్పుడప్పుడే కోలుకుని అల్లాడుతున్న కనురెప్పలతో ఆ అందాలరాశికి నివాళియిస్తున్నారు. మిగిలినవారింకా అనిమేష నయనాలతో ఆమెను తిలకిస్తూనేవున్నారు. ఈ సర్కసులోవున్న అనేక ఆకర్షణల్లో, ఈమె సౌందర్యం గూడా ఒకటన్న విషయం నాకప్పుడు విశదమైంది. ఆమె పేరేమిటో నాకు తెలియదు. బహుశా అది పొంగుతున్న పాలలా విహ్వాలించిపోయే అపూర్వ సౌందర్యానికి పర్యాయపదమై వుంటుంది.

ఆమె ఓ జాజిపలకను ఆనుకుని ప్రేక్షకులకు అభిముఖంగా నిల్చుంది. కళ్ళకు గంతలు గట్టుకొన్న యువకుడొకడు పళ్ళెం నిండుకూ కత్తులుంచుకుని ఆమె ఎదుట నిల్చున్నాడు. వట్టి సౌందర్యాన్ని చూడంతో తనివితీరని ప్రేక్షకులకు మరింత తృప్తి కలిగించడంకోసం అతడామె పైకి కత్తులు విసరసాగాడు. విఫలమైన కాముకుడి కోరికలా ఆమె సౌందర్యాన్ని చుంబించకుండా కత్తి ప్రతిసారీ ఆమెకు బెత్తెడుదూరంలో గ్రుచ్చుకుంటున్నమాట నిజమే. కానీ మృత్యువుకూ మనుగడకూ వున్న దూరం యింత తక్కువైతే అది యిద్దై తెరక్రిందికి వ్రాలడానికి ఎంతసేపు పడుతుంది? అయ్యో, విధాత ఆమెకింత సౌందర్యాన్ని ఎందుకు ప్రసాదించాడు? మిడిగ్రుడ్లతో, బొక్కిదవడలతో, రాక్షసిబొగ్గులాంటి శరీరచ్ఛాయతో చూస్తే డోకుతప్పనంతటి జుగుప్సాకరంగా ఈమెనెందుకుసృష్టించలేదు? అందం ఏ ప్రాణికి రక్షణ యివ్వగలిగింది గనుక? అందంగా వుండడంవల్లనే చిలుకలకోసం, పావురాళ్ళకోసం వలలు విసరుతున్నారు. దుప్పుల్ని ఎందుకు వేటాడుతున్నారు, వాటి కొమ్ములు అందంగా వుండటంవల్ల! పులుల్ని ఎందుకు కాల్చి చంపుతున్నారు, అందంగావున్న వాటి చర్మాలకోసం!

క్షణంలో దృశ్యం మారింది. నాలుగైదు నిమిషాలకొకటిగా ఓఅరగంటసేపటివరకూ దృశ్యాలలా మారుతూనే వుండిపోయాయి. నూనెగుడ్డలు మంటలు చిమ్ముతున్న వర్తులాకారపు యినుపకమ్ముల్లో నుంచీ ఓజవ్వని లేడిపిల్లలా చెంగుచెంగున దూకింది. రొమ్ముపైన బండరాయి సమ్మెటవ్రేట్లతో పగిలిపోయిన తర్వాత ఓ యువకుడు దుమ్ము దులుపుకుని పైకి లేచాడు. ఒక ఎలుగుబంటి మోటర్ సైకిలు త్రొక్కింది. పూర్వకాలపు రాజాస్థానాల్లోని విదూషకుడికి తోడల్లుడులాంటి బఫూను నేలపైన పడకుండా నాలుగైదు కత్తులను రెండుమూడు నిమిషాలపాటు గాలిలో ఎగురవేశాడు. అగస్త్యుడు సముద్రాన్ని ఆపోశనం పడేశాడన్న పురాణగాథ మన మనుకుంటున్నంత అభూత కల్పన కాదని నిరూపించడానికన్నట్టుగా ఒక బక్కపల్చటి మనిషి పదిహేను చేపలతో రెండు బకెట్ల నీళ్ళను ఏకధాటిగా త్రాగి ఆ త్రాగిననీటిని అయిదు నిమిషాలతర్వాత చేపలతో సహా పైకి చిమ్మేశాడు!

ఇన్ని సాహసకృత్యాలు జరిగిన తర్వాత ఒంటిచక్రాల సైకిళ్లు కొన్ని జంటలు జంటలుగా రంగంపైకి వచ్చేశాయి. వెన్నపెట్టిన వాళ్ళను వడిసెలతో కొట్టడం లౌకిక మర్యాదల్లో ఒకటని చాటి చెప్పడానికి కాబోలు, ఒంటిచక్రపు తేరును అనుకరించనూ అనుకరించి, ఘంటిసారధి వున్నా వూడినా ఒకటే నన్నట్టుగా బ్రేకుల తంటా వదిలించుకోనూ వదిలించుకుని, అందుకు సూర్యభగవానుడి కింత కృతజ్ఞత కనపరచకపోవడం అటుండగా, ఆ సైకెళ్ళెక్కిన సుందరీమణులు తమ ముఖలావణ్యాన్ని చంద్రబింబం నుంచీ పుణికి పుచ్చుకున్నారు. ఎంతగా నిగ్రహించుకోబోయినా అలవాటు ననుసరించి వుండి వుండి క్రమ్ముకుంటున్న నిదుర తెరల్లో స్తబ్దులైవున్న సామాజికుల్లో కలకలం బయలుదేరింది. ఒకటికి పది చంద్రబింబాలు ఒక్కసారిగా ద్యోతకమైతే, మనుషుల ముఖాలు కలువ పువ్వులపాటి చేయవటండీ మరి!

ఆ సైకిళ్ళను ఒక సరళ రేఖలో సూటిగా త్రొక్కడమే కష్టసాధ్యంగా వుండగా, వాళ్లు నాలుగుబారల వలయంలో అల్లీబిల్లీ తిరిగారు. ఆతరువాత చిత్రకవిత్వానికి మల్లే లేని పోని అడ్డు తిరుగుళ్ళన్నీపోయారు. చిత్రకవిత్వం చదువుకోడానికైతే అదొక హొయలుతో ఆహ్లాదకరంగానే వుంటుంది. కానీ భావంమాత్రం ఒకంతట బోధపడదు. ఆరాత్రివేళ, విద్యుద్దీపాల కాంతిలో వాళ్లు తమ తమ సైకిళ్ళతో విరచించిన నాగబంధాలకూ, గోమూత్రికాబంధాలకూ అర్థమేమైనావుంటే అది యిది: "సోదరు

లారా! మీరు మా అందచందాల్ని మాత్రమే చూస్తారు. ఈ అందచందాల వెనుక మమ్మల్ని కత్తులఎదుట నిలబెట్టి ఒంటిచక్రాల సైకిళ్ళెక్కించి, మంటలమధ్య పరుగులుతీయించే కడుపు కక్కుర్తిని మీరు చూడరు. ఋందేలు కనపడగానే నాలుక చాచి, చొంగలు కార్చుకుంటూ వెంటాడే జాగిలంలా, మాటిమాటికీ మామీద విరుచుకపడిపోవడానికి వుంకించే కాముకత్వంబారినుంచీ తప్పుకుంటూ నా అన్నవాళ్ళకు దూరంగా, పదిరోజుల కొక మకాముగా మేమెందుకిలా దుర్భర ప్రవాసక్లేశం అనుభవిస్తున్నామన్న సంగతి, తొమ్మిది గంటలప్పుడు యిళ్ళల్లో భోజనంచేసి హాయిగా తాంబూలం నములుతూ భార్యాబిడ్డలతో సహావచ్చి సర్కసుడేరాలో కూచున్న మీకు అర్థంగాకపోవడంలో ఆశ్చర్యమూ లేదు. మీకు మాలాటి తోబుట్టువులుండకపోరు. మీకు మాలాటి కూతుళ్ళుండకపోరు. వాళ్ళు కడప దాటకుండా కాపురాలు దిద్దుకోడమే మీకిష్టం. కానీ మేమిన్నికాదు మరిన్ని సాహసకార్యాలు చేసి, ఇంతకాదు మరింతనగ్నంగా మా అందచందాల్ని ప్రదర్శించడం మీకానందం! అవును మరి. శరీరాలు మీవికానప్పుడు, మేము కాళిదాకా ప్రాకినా మీకు నష్టమయ్యే దేమీలేదు. ఎవరికో నష్టం కలుగుతోందని చింతించడం మానవస్వభావంకాదు. ఇది సర్కసుడేరాకు మాత్రమే పరిమితమయిన న్యాయమూ గాదు. లోకపుతీరే యింత!"

ప్రదర్శనం చకచకా సాగిపోతోంది. గాలరీలో రణగొణధ్వని తప్పితే మిగిలిన డేరా అంతా నిశ్శబ్దంగా వుంది. దగ్గరలో ఏదో కుర్చీ కదలిక వినిపించి అటువైపు తిరిగాను. అప్పుడే లోపలికి వచ్చాడేమో, కుర్చీలో కూర్చుంటూ నాగులు నాకేసి చూసి చిరునవ్వు ఒలకబోశాడు.

"అదేమిటోయ్, యిప్పుడొస్తున్నావు! ఇందాకా ఏం చేస్తున్నట్టు?" అన్నాను.

"టికెట్లన్నీ అమ్ముడుబోయాక టీ త్రాగటానికని బంకులో కెళ్ళి కూచున్నాను. ఇంటికి వెళ్ళిపోదా మనుకుంటుండగా ఎవరో ఒకతను తలనొప్పిగా వుందని బయటికి వచ్చేశాడు. అతడిదగ్గర నాలుగణాలకు అవుట్ పాసు కొనుక్కున్నాను" అన్నాడు నాగులు.

సరిగ్గా ఆ సమయానికి తెల్లటి గౌనులో మల్లెపువ్వుల ప్రోగులాంటి ఓ మందయాన భూమికి అయిదారు గజాల ఎత్తున్న యినుప తీగపైన వడివడిగా నడచిపోతోంది.

ఇంతసేపటికి లభ్యమైన పలుకుబడోడును సద్వినియోగం చేసుకోదలచి "చూచావా నాగులూ! ఆమె ఏం చక్కా నడుస్తోందో" అన్నాను.

నాగులు మౌనంగా నా భుజంపైన చేయివేశాడు. "ఏమిటీ?" అన్నాను. "నా పాదం చూచారా" అన్నాడు.

గాయానికి కట్టిన గుడ్డగూడా ఎరుపెక్కిపోయి, అతడిపాదం పాదమంతా నెత్తురుగడ్డలా గోచరిస్తోంది.

"అదేమిటి నాగులూ! బాగా కోసుకపోయిందేమిటి?" అని కంగారుగా ప్రశ్నించాను.

"టికెట్లమ్మే తొందరలో చూసుకోలేదుగానండీ, ఆ తర్వాత చూశానుగదా, గుదికాలంతా అరంగుళం మేరకు తెగిపోయింది. జనంలో నే నెక్కడెక్కడ తిరిగానో అక్కడల్లా నెత్తురు చుక్కలు చుక్కలుగా కారిపోయింది."

డబ్బారేకు అంచుపైన అరగంటసేపు అసిధారావ్రతం సలుప గలిగిన నాగులు ఎదుట, తీగపైని నడకను గురించి ప్రస్తుతించబోయి నందుకు నాకు నేనే కించపడ్డాను.

మళ్ళీ పది పదిహేను నిమిషాలు పరధ్యానంలో గడిచిపోయాయి. రంగస్థలంపైన కండపుష్టికీ, ఎముక బలానికీ నమూనాల్లాంటి అశ్వాలు పరుగెడుతున్నాయి. వేగంగా పరుగెత్తడంలో గుర్రాలు వాటి కవేసాటి అన్న విషయం అందరికీ తెలిసిందే! చిత్రమేమిటంటే అవి అంత వేగంతో పరుగెడుతుండగా ఓ యువకుడు ఒకదానిపై నుంచీ మరొక దానిపైకి లంఘిస్తున్నాడు.

"చూడు చూడు! అబ్బ, ఏం చలాకీతనం నాగులూ! కొంచెం ఆదమరిస్తే పళ్ళు రాలిపోవూ, ముఖం చదరమైపోదూ!" అన్నాను.

"ఇహిహీ" అంటూ నాగులు నా ముఖంమీదికి ఓ వెకిలి నవ్వు పారేశాడు.

"ఏమిటి నాగులూ, యిది గూడా నీకు ఆశ్చర్యంగా లేదా?" అన్నాను.

"పందెం వేద్దామటండీ? ఇరవై అయిదుమైళ్ళ స్పీడుతో వెళ్ళే బస్సును చూపించండి. ఎగిరి పుట్ బోర్డుపైన దూకకపోతే నా పేరు నాగులుకాదు. ఐతే ఒకటి. ఈ గాయం మానిపోవాలి" అన్నాడు నాగులు.

ఓరి వీడిల్లు బంగారంగానూ, వీడు నా మాటమిగల నిచ్చే ఘటంలా లేడు!

ఇంతలో ప్రేక్షకులు ఎంతో సేపటినుంచీ ఎదురుచూస్తున్న ఘటం, సర్కసు వారు పంచిపెట్టిన కరపత్రాల భాషలో ఆకాశడోలలో సాహస క్రీడ ప్రారంభమైంది.

త్రాటి నిచ్చెన మూలంగా యువతీయువకులు కొందరు డేరా కడ్డంగా కట్టిన వలపైకెక్కి, అక్కడి నుంచీ పైకప్పుకు వ్రేలాడుతున్న ఊయలల పైకి చేరుకున్నారు. కాసేపు విలాసంగా సాగిన తర్వాత ఆ క్రీడ చూస్తూ చూస్తూ వుండగానే సాహస ఖేలగా మారిపోయింది. ఉట్టిలో కుండల్లా ఒకరి పాదాలు మరొకరు పట్టుకుని యిద్దరు ముగ్గురు ఒకటిగా ఊగారు. క్రిందనున్న వ్యక్తి వున్నట్టుండి మరొక వుయ్యాలను పట్టుకోగా మీదనున్న మనిషి హఠాత్తుగా క్రిందికి వెళ్ళిపోయాడు. క్షణం విరామం లేకుండా అక్కడున్న ఆరేడు ఊయలలూ చివ్వచివ్వన ఊగిపోయాయి. ఈక్షణాన ఈ వుయ్యాల్లోవున్న వ్యక్తి మరుక్షణాన ఏ వుయ్యాలలో వుండగలడన్న విషయం ఊహకందటంలేదు. గాజు తొట్టిలో క్రిందికీ మీదికీ తిరుగుతున్న చేపలకుమల్లే వాళ్లు గాలిలో ఈత కొడుతున్నట్టే భావింపవలసి వచ్చింది.

ఈ సాహసకృత్యానికి న్యూనత నాపాదించడం తనతరం కాదనుకున్నాడేమో, నాగులు ఊయలల వైపు నిర్లిప్తంగా చూస్తున్నాడు.

"ఏం నాగులూ! ఎలా వుంది?" అని ప్రశ్నించాను.

"అక్కడ ఆ వల ఒకటి వున్నంత వరకూ అంతా బాగానే వుంటుంది" అన్నాడు నాగులు.

రసహీనుడితో కవితాగోష్ఠి చేయబోయి వెల్లకిల పడినవాడిలా నేను ముఖం ముడుచుకున్నాను.

"కోప్పడకండి సార్!" నా దగ్గరికి కుర్చీ జరుపుకుంటూ అన్నాడు నాగులు. "వీళ్ళని తీసిపారేయాలని కాదు. నాకు పదేళ్ళు వచ్చీ రాకముందే మా నాన్న చనిపోయాడు. ఎలా చనిపోయాడో చెప్పమంటారా? పదుమట్ల బావిలో పై మెట్ల మీద నిలబడి మట్టిమోస్తున్నాడు. క్రిందినుంచీ తట్టతీసుకుని ముందుకు తిరిగాడేమో, కాలుజారింది. కళ్ళుమూసి తెరిచే లోగా బావిలో నీళ్ళు ఎరుపు తిరిగిపోయాయి. మనిషి మనిషిగా చేతికి దొరక లేదు. గోనె సంచిలో మూటగట్టి పైకి చేదుకోవలసి వచ్చింది." ఒకటి రెండు క్షణాలు మౌనంగావుండి అతడు తనకు తానే స్వగతంలా చెప్పక పోసాగాడు. "అలాగని ఆదాయనకు కొత్త పనిగాదు. ఆయన బ్రతుకంతా బావుల్లో మట్టిమోయడంతోనే గడిచిపోయింది. కానీ భగవంతుడు ఆయనకు చావుగూడా అక్కడే రాసిపెట్టాడని ఎవరనుకున్నారు?"

ఉన్నట్టుండి ఏదో రహస్యం జ్ఞపికివచ్చిన వాడిలా తల పైకెత్తి అన్నాడు నాగులు: "బావిలో కాలుజారితే మనిషి చావక మరే మౌతాడండీ? అక్కడ యిలాంటి వలలేదు గదా!"

ఇక నాగులు ఎదుట నాకు మౌనవ్రతమే శిరణ్యమనిపించింది!

నా మాట మిగిలించాడు కాదన్న ఉక్రోషాన్ని ఆవలికినెట్టి నిజమాలోచిస్తే నాగులు వాదంలో నా స్తవం లేకపోలేదు. కూటి కోసం కోటివిద్య లయితే, ఆ కోటి విద్యల్లో కత్తిమీద సాములాంటి వెన్ని? మిత్తికోరల్ని సానపెట్టడం లాంటి వెన్ని? నాలుగు దూలాల్ని ఒకటిగా చేర్చికట్టి దానికి పడవ అని పేరుపెట్టి సముద్రంలో ఓపినంత దూరం తిరిగి చేపలుపట్టి తెచ్చుకొంటే పొట్టగడవని బెస్తవాడి బ్రతుకు కత్తిమీద సాముగాక మరేమిటి? పాతాళలోకం లాంటి భూగర్భంలో, కదలడానికీ మెదలడానికీ నావకాశంలేని చీకటిగొందుల్లో పారచేతబట్టి పనిచేసేవాడి బ్రతుకు మిత్తి కోరలకు సానపెట్టటం గాక మరేమౌతుంది? నిర్మాణంలో వున్న ఆయిదంతస్థుల మేడపైకి కర్రనిచ్చెన ద్వారా యిటుకరాళ్లు మోసుకెడుతున్న ఆడమనిషి సురక్షితంగా క్రిందికి దిగిరాగలదని ఎవరు చెప్పగలరు? చెంబును పైకితీయడానికి పదిగజాల లోతున్న బావిలో మునుగుతున్న గజ ఈతగాడు మళ్ళీ సజీవముగా పైకి తేలగలడన్న పూచీ యేముంది?

'తీసుకో, తీసుకో' అని కుర్రవాణ్ణి వూరించి, వాడు దగ్గరికి వచ్చే లోపుగానే మనం దాచిపెట్టుకునే తినుబండంలా అంతలో మృత్యువుచేత చిక్కి బిక్కరించబోయి, యింతలో దూరంగావెళ్లి వెక్కిరించడమేనా మానవజీవితం?

ఆలోచన కంతరాయంగా లౌడ్‌స్పీకరులో వ్యాఖ్యాత కంఠం గంభీరంగా వినిపించింది. "మృగరాజూహూ మానవుడికీ దోస్తీ! మేకతో బెబ్బులి సావాసం! మీకు గగుర్పాటు గలిగించే సన్నివేశం! అదిగో, అతడే మృగరాజు! ఇదిగో, ఇతడే ఆ మృగరాజును సాధువుగా తీర్చిదిద్దిన సాహసికుడు. చూడండి. చూచి ఆనందించండి..."

ఏటవాలుగా వున్న రాతి బండపైన ఓ గండశిల దొర్లుతున్నట్లుగా సింహం దిక్కులు మార్మోగి గేటట్లు గర్జించింది. ఆ గర్జన తాకిడికి తల్లి ఒడిలో నిద్రపోతున్న పసిపాప వులికిపడి లేచి కెవ్వన ఏడవడం వినిపించింది. పరాధీన స్థితిలో వున్నప్పటికీ రాజఠీవికి వెలితి దోపని గాంభీర్యంతో, వేసిన ప్రతి అడుగులోనూ దర్పం ద్యోతకమౌతుండగా, చూసిన ప్రతి చూపులోనూ ఔద్ధత్యం తొణికిస లాడుతుండగా ఆ సింహం కాసేపు వేదికపైన తచ్చాడి అంతటితో తన పని తీరిపోయినట్లు, బోను లోపలికి వెళ్లిపోయింది.

ఆ తరువాత లోకంలోని దుష్టశక్తు లన్నింటికీ ప్రతిబింబము లాంటి మువ్వన్నె మెకం, మూర్తీభవించిన తామసగుణంలా ఒకవైపు నుంచీ వేదికపైన ప్రవేశించింది. మరొకవైపునుంచి మేకపిల్ల ఒకటి నిర్భీతిగా పులిని సమీపించింది.

ఊపిరి బిగబట్టుకున్న ప్రేక్షకులు మెడలు పైకెత్తి ఆ విచిత్ర దృశ్యాన్ని చూడసాగారు.

నేలపైన కూర్చుని తోకాడిస్తూ పులి ఆవులిస్తున్నట్లుగా నోరు తెరిచింది.

ఆ తెరిచిన నోటిలో మేకపిల్ల తన తలను మెడదాకా దూర్చింది.

దవడల్ని ఒక అరంగుళం మేరకు కుంచిస్తే చాలు—పులి కోరలకు వెచ్చటి మేక నెత్తురుతో అభిషేకం జరుగుతుంది.

కానీ—పులి అలాటిపని చేయలేదు.

"తరిబీదు సంగతి అలావుండనీ నాగులూ! పులీ, మేకా అంత అన్యోన్యంగా వుండడం ఆశ్చర్యకరం" అన్నాను.

నాగులు మౌనంగా ఆ దృశ్యంకేసి చూస్తున్నాడు.

నేనంతటితో నయినా వూరుకోవలసింది!

"ఇంతకంటే లోకంలో విచిత్రమేముంది నాగులూ! అయినా ఆ మేకపిల పులిని అంత గాఢంగా ఎలా నమ్మగలిగిం దబ్బా!" అంటూ ఆశ్చర్యం ప్రకటించాను.

"ఎలాగయినా అవి జంతువులు గదండీ!" అన్నాడు నాగులు.

'ఏమిటీ, ఏమిటీ?' అనబోయి, మునిపంటితో పెదవి కొరుక్కుని అంతటితో నోరు మూసుకున్నాను. ఆ క్షణాన నాముఖాన ఎలాటి మార్పు సంభవించిందో చెప్పలేను. బహుశా, కొరడా పెట్టి చెంపమీద వాత తీసినట్టు, అది వాలిపోయి వుంటుంది!